

september 2011

De Marke

oudheidkundig mededelingenblad

De Marke

is het orgaan van de Oudheidkundige Vereniging 'De Marke',
met als werkgebied de plaatsen Beekbergen, Brummen, Eerbeek,
Hall, Hoenderloo, Klarenbeek, Loenen & Ugchelen.

Eindredactie: Willem Reusink
Noteboomstraat 15
7101 MG Winterswijk
☎05 43 - 51 46 92 / ☎06 23 41 90 97
E✉: willem.reusink@planet.nl

Bestuurssamenstelling OHV 'De Marke':

Voorzitter: H.W. van Harreveld
Tuinstraat 59 6971 BH Brummen ☎05 75 - 56 60 48
Secretaris: *vacature*

Penningmeester: J. Zengerink
Rhienderensestraat 53 6964 BH Hall ☎03 13 - 65 19 60
bankrekening: 43.70.63.763 t.n.v. penningmeester De Marke

Bibliothecaris: W.T.M. Klomp
Langschoten 71 7371 EP Loenen ☎055 - 505 22 76

Leden: M. van Zadelhoff-Ruumpol
Loenenseweg 150 6961 HL Eerbeek ☎03 13 - 65 17 24
A. Jansen-Hagen
Veldkantweg 14A 6961 HJ Eerbeek ☎03 13 - 65 21 83

Lidmaatschap: € 14,00 per jaar; aanmelden bij de secretaris.
Excursies: 2 x per jaar organiseert 'De Marke' een excursie.
Lezingen: gemiddeld 5 x per jaar organiseert de vereniging lezingen.
Mededelingenblad: dit blad verschijnt vier maal per jaar (mrt - juni - sept - dec)
Website: www.ohv-demarke.nl

Overname van (gedeeltelijke) teksten en afbeeldingen uit dit blad is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de eindredacteur.

Mededelingenblad 'De Marke'

jaargang 35

no 3

Inhoudsopgave:

pag	1	Inhoudsopgave	
	2	Willem Reusink	- Redactionele mededelingen
	3	Jaap van der Weel	- Loenen
	5	Corrie C. de Kool	- Elf honderdjarigen in Loenen
	10	Wietse Venema	- Letterkundige in Beekbergen
	15	Clara Uenk-Dirksen	- Najaarsexcursie 'De Marke'
	19	Henk van Harreveld	- Drieluik
	20	Willem Reusink	- Het Leusveld
	24	Willem Reusink	- Werkgroep Canon van Brummen
	25	Marianne van Zadelhoff	- De volmolen van Eerbeek
	27	Willem Reusink	- De beste bakker van Leuvenheim
	31	Willem Reusink	- Wandelingen
	32		- Lezingen van 'De Marke'

*Bijdragen voor het decembernummer van 'De Marke' graag vòòr
vrijdag 2 december 2011.*

Omslagfoto:

*Jachtslot 'Het Leusveld' aan de
Rhienderensestraat in Hall werd
honderd jaar geleden gebouwd.
Zie ook p 20.*

Redactionele mededelingen

Op het moment dat u dit blad in uw brievenbus vindt, zit voor de meesten van onze lezers de vakantie er weer op. Ook de mijne. En nauwelijks een paar uur weer thuis geeft de mailbox aan dat er werk aan de winkel is: 'De Marke' moet gevuld en drukklaar gemaakt worden.

Het resultaat van dit werk ligt voor u en ik hoop dat u de diverse artikelen met genoegen en interesse zult lezen.

Vacature

Zoals u wellicht al in het colofon hebt gezien is er nog steeds een bestuursvacature. De vereniging is nog naarstig op zoek naar een secretaris en heeft geen voorkeur voor een vrouwelijke of mannelijke kandidaat. Dus mocht u het gevoel (en/of de wetenschap) hebben in onze vereniging een afwisselende functie te kunnen vervullen, schroom dan niet en meld u aan bij één van de bestuursleden. Zie ook het artikel 'Drieluik' door Henk van Harreveld.

Veld- en boerderijnameninventarisatie in de Gemeente Brummen

In de vorige editie van 'De Marke' werd kort aandacht besteed aan aanvullingen op het veld- en boerderijnamenboek. Daarop kwam nog één reactie:

"Op 25 september 1969 kocht ik de boerderij aan de Voorsterweg 89 - die tot dan toe nog in bedrijf was door Hissink - op een veiling; eigenaar was tot dan toe Hendrik Jan Achterkamp, wonende te Brummen. In de koopacte van notaris Boogman te Brummen staat de boerderij als 'de Bouwhofskamp' vermeld. T.a.v. de naam 'De Bouhof' kan ik U medelen dat deze naam op officiële stafkaarten staat vermeld als naam voor de verbouwde en te koop staande boerderij aan de Rhienderensestraat nr 2. (Op enkele honderden meters van mijn woning)."

Met vriendelijke groeten,
Ben van der Weerden

Dit zal zeer waarschijnlijk de laatste aanvulling op het boek zijn.

Willem Reusink

Loenen

Het vervelende bij Loenen is dat er ook een Loenen in de provincie Utrecht is, dat er vele mensen Van Loenen heten, zoals bijvoorbeeld een burgemeester in Harderwijk. Maar ik heb, ondanks deze handicap bij het zoeken, een selectie gemaakt uit de 'Historische kranten'.

Eerst wat benamingen voor oppervlakten: een Veluwse morgen is 0,93 ha.; een mudde is 4000 m²; een spint is 170 m² en een schepel is 1000 m².

Onder de titel 'VERKOPING BY EXECUTIE' in 1814:

Johan Koenraads Job, deurwaarder ten kantore van het middel der oude Hollandsche Ver-ponding in het gewezen Arrondissement Hattem ten gevolge van art.10 van het Reglement op de manier van procederen tot invordering der middelen te Lande, (17 january 1806) enz.

Het kwam erop neer dat de verkoping zou plaats hebben "op Zaterdag 20 Augustus 1814 in 'de Nieuwe Herberg' te Loenen des morgens om 10 uur. Dit ten overstaan van de Burgemeester.

Voor Loenen betrof het de huizen in eigendom van Jannes Smit, van de Markt te Loenen en van het ambt van Apeldoorn. En dan de twee papiermolens van Jan Limphers en die van zowel Hendrik als Lambert van Delden en die van Hendrik Meijerink en van Aardje wed. ter Hoeven.

Een dag daarvoor werd de verkoping gehouden in 'De Smittenberg' te Beekbergen. Het betrof hier het huis van Kornelia wed. Beekhuis, Ambrosius Bros, Maria Gerrits, Hendrik Reinders, Lubbert Westerink, Harmen Gerrits en twee huizen van Maria wed. Beekman; de papier-molen van Kornelis Hendrik Meijerink, twee schepels land in de Englander Enk van Jan Schoenmaker, genaamd Bloemink; de Fluitakker, de Evertsberg en de Rebbenhoek (resp. 3 en 2 schepel en 5 spint) een schepel Gulekes Hof en 1 ½ morgen Hooiland, alles behorende tot Aard Berends.

In eigendom van de erven Jan Jansen van 't Loo een Mudde bouwland, genaamde de Soldaten Akker; een kwart morgen de Koks Akker en een kwart morgen de Brandriezen genaamd; een huis en hof en 1 morgen de Kamp van Albert Bloem.

En tot slot Hof en bouwland, de Del en Eikelbosch en een morgen hooiland, de Spitsgarde, behorende aan Aard Beekman.

In 1816 werd een woning te huur aangeboden door notaris mr.A.Nies te Loenen. Het huis was 20 minuten verwijderd van den gereformeerde kerk en 10 minuten van de R.Cath.Kerk te Loenen.

In 1829 zal Aanbesteding plaats hebben van enige aan den Toren uit te voeren reparaties met daarbij de leverantie der materialen. Ondertekend door de burgemeester van Apeldoorn.

De Kerkvoogden der Hervormde Gemeente te Loenen zijn voornemens, ten overstaan van notaris Van Ittersum uit Brummen, in de Herberg 'den Eikelboom' op Donderdag 16 Januarij 1840 publiek aan te besteden: De geheele vernieuwing van het voorhuis of woongebouw der Hervormde Pastorij. Tekeningen en bestek liggen ter inzage bij de kastelein A. Capel.

We blijven in 'de Eikelboom'. Daar zal op 10 november 1846 om 12 uur door het kerkbestuur der R.K. Gemeente te Loenen worden aanbesteed het bouwen van een Roomsche Katholieke kerk en toren aldaar, met gedeeltelijke leverantie der daartoe benodigde materialen.

Nadere informatiën waren te bekomen bij den Ingenieur Brunings te Zutphen en ten kantore van den Notaris Van Ittersum te Brummen.

Loenen - Hotel 'Den Eikenboom' ca 1910

Aan deze aanbesteding vooraf gaande zal namens het Kerkbestuur de R.K. kerk te Loenen op de 29^e October 1845 ten overstaan van Notaris Van Ittersum te Brummen de Pastorie van Eerbeek te koop worden aangeboden. Voorts voor afbraak de R.K. kerk alles gelegen in de buurtschap Eerbeek, sectie E de nrs. 144 en 145.

In de nacht van 7 op 8 juni 1845 brandden twee voorname papierfabrieken gelegen bij het Kanaal in Loenen af. De ene, de Middelste molen I, was van Harmen Jan van Delden en nr. II was van zijn broer Johannes. Sinds de dood van hun vader in 1844 waren zij eigenaren. Zij waren toen half de dertig jaar. Gelukkig waren de gebouwen tegen brand verzekerd; de inboedel niet. De schade was ongeveer f. 5.000. Na die brand verloren 40 personen hun broodwinning.

En dan volgt de gebruikelijke vraag om hulp. In de Arnhemsche Courant van 13 augustus 1845 staan wat giften vermeld. Van HH.KK.HH. den prins en de prinses van Oranje, f. 200; van G. Huiskamp, f. 14 van K. te Voorst, f. 12,37 en een halfje, van eene collecte in Apeldoorn f. 87,82. Verder veel N.N.'en uit Brummen, Amsterdam, L. en derg. Totaal bracht de vraag f. 544 op.

De beide molens werden weer opgebouwd, maar brandden in 1886 weer af. Alleen de Middelste Molen I werd weer opgebouwd en bestaat nog steeds. Verder verwijs ik u naar de papiermakerij De Middelste Molen.

Het Ham-ende, het boeren-erve en goed, werd door notaris De Kruijff uit Voorst te koop aangeboden in september 1845, groot ruim 16 bunders.

Loenen - gezicht op het Hame(i)nde

Tot de volgende keer in Beekbergen, Eerbeek, Ugchelen of Hoenderloo.

Er staat nog heel veel in de Historische Kranten.

Jaap van der Weel

Alle afbeeldingen bij dit artikel uit collectie Henk Slief.

Elf honderdjarigen in Loenen

In dit jaar 2011 is het precies een eeuw geleden dat de hervormde pastorie werd gebouwd aan wat nu heet de Beekbergerweg in Loenen. Na de bouw in 1911 moet de nieuwe ambtswoning een opvallende verandering zijn geweest daar aan de noordrand van het kleine dorp. Want kwam men over de grindweg van Beekbergen naar Loenen, over de heide en door de jonge dennenbossen bij de Vrijenberg en volgde men daarna het pad tussen de akkers op de glooiende Loenense Enk, dan zag men als eerste bebouwing links aan de weg niet meer een oude boerenschuur met twee voorhuizen. In plaats daarvan stond daar aan de grens van het bouwland een groot statig vierkant huis met een kleine uitbouw aan de zijkant: de nieuwe hervormde pastorie.

pastorie omstreeks 1912

een groots cadeau

Eigenlijk was het niet de bedoeling van de kerkvoogden en notabelen geweest om een nieuwe wheme te bouwen, zoals in die dagen een pastorie werd genoemd. Ze hadden in 1910 alleen reparaties aan de oude willen uitvoeren en daarvoor een bedrag van f 350,- begroot. Bij onderzoek door twee deskundigen bleken de kosten echter vele malen hoger te liggen. Een speciaal benoemde commissie, bestaande uit de kerkvoogden J.W. Roesink

(voorzitter), H.J. van Delden (secretaris), J.W. Boxs en notabel M. Westhof, wendde zich toen tot de douairière Robert Melvil baron van Lynden- van Weede op Kasteel Ter Horst om een beroep te doen op haar weldadigheid. Haar echtgenoot was kort daarvoor op 27 april in Den Haag overleden. Hij was dicht bij het familiekaasteel Sandenburg in Neerlangbroek begraven en na afloop van de rouwperiode was zijn weduwe naar Loenen gekomen. Kennelijk was er sinds hun aankoop van Ter Horst in mei 1907 een goed contact gegroeid tussen hen en de N.H. gemeente in het dorp. Nog in hetzelfde jaar hadden ze drie banken in de kerk gekocht (voor f 1767,-) voor zichzelf en hun personeel.

De heren van de geldwervingscommissie hadden naar eigen zeggen een allervriendelijkst gesprek met de Douairière op Kasteel Ter Horst. Op hun verzoek om een renteloos voorschot van f 2000,- voor herstel van de pastorie reageerde de barones een paar dagen later schriftelijk. Tot hun grote verrassing berichtte ze op 23 juni 1910 dat zij zich wilde verbinden voor een renteloos voorschot van f 2500,-. Dat was veel meer dan zij hadden gevraagd!

Nog eens liet het college van kerkvoogden en notabelen de pastorie inspecteren, nu door een architect. Die kwam met een slechte uitslag. Naar zijn mening kon het gebouw moeilijk naar de eisen van de tijd worden ingericht, want het inwendige was daarvoor te oud en te zwak.

Het is niet duidelijk of de barones na dit slechte bericht op eigen initiatief te werk is gegaan en of het dezelfde architect van de inspectie was met wie ze overleg heeft gevoerd, maar een paar maanden later, op 30 november 1910, stuurde ze een brief aan de commissie Roesink. Ze had een gesprek gehad met architect Wijn te Apeldoorn, zo schreef ze, en daarna besloten een nieuwe pastorie te doen bouwen. De commissie werd uitgenodigd om op 9 december op Ter Horst te komen en bij die gelegenheid overhandigde ze de heren een schriftelijk bewijs van f 11.000,-. Net als haar overleden man had zij veel hart voor de gemeente en daarom wilde zij als aandenken aan haar overleden echtgenoot een nieuwe pastorie schenken. Met een 'zaal voor Catechisatie, Bijbel- lezing, Zondagschool, en desverlangd voor Christelijke zangvereniging, Jongelingsvereniging, zoomede voor vergaderingen van Kerkeraad, Kiescollege en vergaderingen van Kerkvoogden en Notabelen'. Naderhand werd vastgelegd dat het de uitdrukkelijke wil van de Kerkvoogden was, geaccordeerd door de Barones, dat er in de zaal aangrenzend aan de pastorie geen andere vergaderingen mochten worden gehouden, zoals socialistische vergaderingen, of voor publieke vermakelijkheden e.d., "en ook niet voor socialistische geheelonthouders". Op 14 december 1910 's avonds ten 5 ure viel bij de kerkbestuurders het officiële besluit tot de bouw van een nieuwe pastorie op Loenen

op de Veluwe. Twee maanden later ging de aanvraag voor een bouwvergunning met bijbehorende tekeningen de deur uit, waarop de volgende dag op 8 maart 1911 door B & W van Apeldoorn positief werd gereageerd. De bouw kon beginnen.

De pastorietaan was groot genoeg om de nieuwe wijk naast het oude huis op te bouwen. De predikant kon daar dus gewoon blijven wonen, dat spaarde verhuiskosten. Pas na het gereedkomen van de nieuwbouw zou de oude pastorie worden afgebroken. Deze was intussen voor afbraak verkocht en van de opbrengst f 926,26 kon de verwoeste tuin weer opnieuw worden ingericht. De extra kosten voor de installatie van gasverlichting (± f 500,-) en die voor de architect en een opzichter (± f 7,50) waren voor de kerkvoogdij.

een unieke naam

De gedenksteen die bij de bouw in de voorgevel werd ingemetseld is in drie opzichten een bijzonder monument. Hij memoreert niet alleen de intentie van de steen, maar vermeldt ook de unieke geslachtsnaam MELVIL VAN LYNDEN. Bovendien herinnert de steen aan de enige persoon die met deze geslachtsnaam (en titel) in het bevolkingsregister werd ingeschreven: *Robert Melvil baron van Lynden* (1843-1910).

Robert was de oudste zoon uit het tweede huwelijk van zijn vader, mr. Frederik August Alexander Carel baron van Lynden van Sandenburg. Deze was na het overlijden van zijn eerste vrouw Anna Wilhelmina barones van Spaen (in 1836, in het kraambed van hun vijfde kind), in 1842 hertrouwd met Catherina Melvil. Hun eerste zoon, geboren op 6 maart 1843, noemden zij naar de vader van Catherina Melvil: Robert, zodat zijn volledige naam luidde: Robert baron van Lynden van Sandenburg. Waarschijnlijk omdat de Nederlandse tak van de familie Melvil dreigde uit te sterven, vroegen de ouders van de kleine Robert een naamswijziging aan voor hun zoon. Zijn naam werd bij Kon. Besluit van 8 nov. 1844, ondertekend door Koning Willem II, veranderd in *Robert Melvil baron van Lynden*.

Tragisch is dat het huwelijk van Robert Melvil baron van Lynden kinderloos is gebleven. Misschien was dat wel een impliciete reden voor de schenking van een nieuwe pastorie met de gedenksteen. Zo bleef en blijft zijn naam toch voortleven.

De gedenksteen verwijst ook naar de bijbeltekst Hebrëeën 11 vers 10: *'want hij verwachtte de stad die fundamenteën heeft, welker kunstenaar en bouwmeester God is.'* (Statenvertaling).

monumentale jarigen

Intussen is de pastorie honderd jaar geworden en ligt ze al lang niet meer aan de grens van de enk. Haar dominante ligging is ze kwijtgeraakt en de lindebomen aan de overkant van de weg, waarvoor in april 1911 aan de gemeenteraad van Apeldoorn toestemming was gevraagd om die te mogen planten, zijn boven haar uit gegroeid. Monumentale bomen zijn dat geworden, daar aan het begin van de Schepersweg (zie foto).

Tien lindes, en ook zij zijn dit jaar bijzonder: ook zij vieren dit jaar hun eeuwfeest.

Corrie C. de Kool

Letterkundige in Beekbergen

Een letterkundige in Beekbergen? Dat is toch wel uitzonderlijk.

Op een grafsteen op de begraafplaats aan de Koningsweg te Beekbergen staat: letterkundige. Het graf is gemerkt met klasse 2, nr 433.

Op de grafsteen staat:

ALFRED A. HAIGHTON

26 oktober 1896

13 April 1943

LETTERKUNDIGE

Wie was Alfred Haighton? Officieel: Coenraad Alfred Augustus Haighton.

Zijn vader kwam uit Schotland, vandaar de achternaam Haighton.

Alfred Haighton, die als letterkundige op zijn grafsteen staat aangeduid, was een bijzondere man met een aantal merkwaardige en minder fraaie aspecten. Achtereenvolgens zullen een aantal van die aspecten in het kort worden belicht.

literaire aspecten

Haighton publiceerde vanaf 1915 in het literaire tijdschrift *De Nieuwe Gids*. Hij kwam onder de indruk van de uitgaaf "Verzen" van Willem Kloos. De gedichten van Kloos pakten hem. Hij raakte in extase en vergat al lezend boek en tijd. Hij maakte kennis met de dichter Willem Kloos en diens echtgenote Jeanne Reyneke van Stuwe en werd een huisvriend van hen.

De enige, kwalitatief slechte, bekende foto van Alfred Haighton

Verzen van Willem Kloos inspireerden hem op 18-jarige leeftijd tot het volgende gedicht:

*Onder der avondlucht weemoedig blauw
zaten wij aan een koele weidekant,
en spraken niet, want niet verstoren woû
een onzer 't volle zwijgen van het land.*

*Zij klemde zacht mijn hand in hare hand;-
mijn was haar lichaam, en ik wist, ze zou
mij heel haar jeugdig leven geven, want
ze had mij lief gelijk geen andre vrouw.*

*Zij bood mij alles. – Doch het beeld verrees
Van haar, die éénig ooit mijn hart bezat –
en die het wegwierp voor wie na mij kwam....*

*En mij zacht losmakend, sprak ik: “Kom, wees
niet droevig... 't Kan niet zijn... Mijn liefde had
slechts de alleréérste, - géén die later kwam....”*

's-Gravenhage, 30/VII 1914

Haightons eerste gedicht. In: 'Verzen', 1926.

Daarna schreef Haighton artikelen en een boek van 518 bladzijden. In het algemeen waren de kritieken op zijn artikelen in *De Nieuwe Gids* niet gunstig, behalve de kritiek van mevrouw Kloos – Reyneke van Stuwe. Zij werd door Haighton geldelijk ondersteund.

Toen Haighton dankzij zijn geldelijke steun redacteur en later hoofdredacteur van het literaire tijdschrift *De Nieuwe Gids* was geworden, protesteerde een aantal medewerkers tegen de fascistische invloeden in het literaire tijdschrift. Het aantal abonnees van *De Nieuwe Gids* liep terug en het tijdschrift werd in 1943 opgeheven.

Haighton gepromoveerd?

Tijdens één van zijn vele reizen naar de Verenigde Staten van Amerika zou Haighton zijn gepromoveerd op een proefschrift over Schopenhauer. Hij noemde zich voortaan Dr. Haighton. Er werd evenwel aan deze promotie getwijfeld. Nadere informatie mislukte, omdat de archieven van de universiteit waren verbrand.

privéleven

Haighton liep een beetje mank. Hij had een hartkwaal, waar hij aan gestorven is toen hij 46 jaar was. Hij is in 1914 twee keer voor de militaire dienst afgekeurd.

Van zijn eerste vrouw is hij gescheiden na 7 jaar huwelijk. Zij was één van de erfgenamen na het overlijden van Haighton.

Nu volgen enige bizarre bijzonderheden uit het leven van Haighton.

Vermoedelijk omdat hij zelf was gehandicapt, zou hij in een contactadvertentie een oproep hebben gedaan een vrouw met één been te willen trouwen.

Het tweede huwelijk was op 24 juni 1930 met Johanna H. van Nooten, die één been miste. Zij overleed op 12 juli 1935 aan een hersentumor. De joodse doktoren hadden geweigerd de tumor te opereren, waarover Haighton zich erg kwaad maakte en een haat tegen joden ontwikkelde.

Na verloofd te zijn geweest met een Haags meisje, trouwde Haighton voor de derde keer met Beatrix Speigl, die ook één been miste. Zij stierf aan tuberculose.

Op 23 januari 1942 trad hij voor de vierde keer in het huwelijk met Adela M. Boode. Zij was van Indisch origine. Zij miste ook één been. Er waren geen kinderen.

In februari 1934 vestigde Allfred Haighton zich met zijn derde echtgenote in een huisje, verscholen in het bos- en heideterrein ten zuiden van Beekbergen op het adres Kaap 11, oorspronkelijk geheten Hans en Grietje (er stonden en staan twee huisjes dicht bij elkaar).

Voor wat betreft de religie interesseerde Haighton zich voor de geloofsleer van verschillende godsdiensten uit filosofisch-wetenschappelijk oogpunt. Toen hij zich niet goed voelde en zijn levenseinde zag naderen, deed hij moeite zich tot het katholicisme te bekeren. Deze religie schonk haar leden volgens hem vergiffenis voor al hun zonden.

Alfred Haighton stierf plotseling in de woning Kaap 11 te Beekbergen op 13 april 1943, vermoedelijk ten gevolge van zijn hartkwaal.

fascistische partijen

Haighton was een anti-communist, anti-socialist en een anti-democraat. Hij probeerde met ondersteuning van zijn geld fascistische partijen te stichten, die telkens op niets uitliepen wegens onderlinge ruzies.

Achtereenvolgens kunnen worden genoemd:

- Verbond van Actualisten. Het doel van het verbond was het fascisme van Italië in Nederland in te voeren.

- de Rapaillepartij;

- de nieuwe fascistische partij De Bezem;

- de nationaal socialistische Nederlandse arbeiderspartij (NSNAP), dat was een concurrent van de N.S.B.

- Zwart Front;

- Nationaal Front;

- NSNAP- Van Rappard ;

- NSNAP – Kruyt

- Nederlandse S.S.

- Wordt in 1942 uit de Nederlandse S.S. gezet.

Haighton bezoekt twee keer Adolf Hitler. Ook had hij een onderhoud met Mussolini.

reizen

Alfred Haighton heeft veel gereisd, onder meer twee keer met een stoomschip naar het Verre Oosten en Noord-Amerika, verder naar Nederlands-Indië, Japan, Korea, Verenigde Staten en Cuba. Naar Nice in Zuid-Frankrijk reisde hij heen en weer.

rijkdom

De vader van Alfred Haighton was miljonair. Aanvankelijk beschikte Alfred Haighton over ruime geldmiddelen, die hij onder meer besteedde aan zijn reizen, ondersteuning van fascistische groepen, donaties aan de familie Kloos enz. Nadat in 1932 de inkomsten uit de illegale loterij Lotosico wegvielen, steunde hij later op het vermogen van zijn moeder.

Bij zijn dood restte een groot aantal goederen, die hij een jaar voor zijn dood in een pakhuis in Den Haag had laten opslaan.

Haighton had een vooruitziende blik om vlak voor het uitbreken van de tweede wereldoorlog in april 1939 een aantal goudstaven onder te brengen in Parijs, Japan en Amerika.

begrafenis in Beekbergen

Volgens een ooggetuige was de begrafenis van Alfred Haighton in april 1943 in Beekbergen een zielige vertoning. Er was heel weinig belangstelling. Zijn heengaan werd slechts in kleine kring betreurd.

erfenis

Erfgenenamen waren onder meer Arnold Meijer, voorman van Zwart Front als één van de hoofderfgenenamen. Verder Marie Reintjes, zijn eerste vrouw, van wie hij was gescheiden. De afwikkeling van de erfenis liep vertraging op, omdat het na de oorlog moeilijk was de goudstaven uit de diverse kluizen in de verschillende landen los te krijgen. Eerst in 1953 werd de verdeling van de erfenis afgesloten.

conclusies:

Alfred Haighton heeft kennelijk gezocht naar een beetje geluk, maar het niet kunnen vinden. Niet met zijn literaire mogelijkheden, niet met zijn vrouwen, niet gedurende zijn reizen, niet met zijn fascistische ideeën en de oprichting van fascistische partijen en niet met zijn rijkdom. Kortom zijn leven verliep min of meer bizar en tragisch.

Na zijn dood heeft hij op zijn grafsteen op de begraafplaats te Beekbergen toch enige erkenning verkregen met de aanduiding: letterkundige.

bronnen:

- G.J.G. de Gier: 'Alfred Haighton, financier van het fascisme'
- internetsites

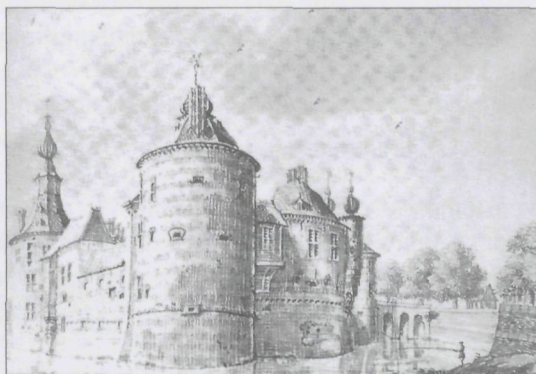
Wietse Venema

Najaarsexcursie van 'De Marke' op 27 augustus 2011 naar Ravenstein, Batenburg en 'Kasteel Doorwerth'

Om 8.00 uur vertrok de touringcar van Betuwe-Express uit Brummen en pikte vervolgens in Eerbeek, Loenen en Beekbergen leden van onze vereniging op voor de dagexcursie.

Bij aankomst in Ravenstein werd gestart met koffie en appelgebak in stads-herberg 'De Keurvorst'. Dit etablissement staat midden in het Brabantse vestingstadje en is al sinds 1794 bekend. Daarna werd onder leiding van gidsen van Heemkundekring 'Land van Ravenstein' een stadswandeling van ruim een uur gemaakt.

De geschiedenis van Ravenstein begint in 1360. Het plaatsje kreeg in 1380 stadsrechten. Het ontstaan hield verband met de strategische ligging aan de Maas. Van 1397-1794 was Ravenstein hoofdstad van het Land van Ravenstein, een Duitse enclave in de Staten van Holland.

*Slot Batenburg in de 18e eeuw getekend door Jan de Beyer.
Onder de huidige ruïne (foto: Bert Visser).*

Dikwijls werden hier oorlogen uitgevochten tussen Brabant en Gelre. Bijzonder was de godsdienstvrijheid in dit gebied: een mogelijkheid voor katholieken uit het protestante Brabant om hun godsdienst te belijden.

In de Franse tijd is Ravenstein verkocht aan de Bataafse Republiek

(1794-1813), daarna werd het ingelijfd bij het Koninkrijk der Nederlanden. Tot 2003 was Ravenstein een zelfstandige gemeente, sindsdien hoort het bij de gemeente Oss.

Ravenstein telt een aantal monumentale gebouwen. De wandeling leidde onder meer langs:

- de Kasteelse Poort;
- de barokke kerk St. Lucia, die gebouwd werd in 1735 met de opbrengsten van de Ravensteinse Loterij;
- de rondelen met kanonnen aan de Maasdijk. Een rondeel is een zwaar muurwerk ter verdediging van de stad. De fundamenten van de twee rondelen uit 1522, die het stadje aan de kant van de Maas verdedigden, zijn nog niet zo lang geleden blootgelegd. De rondelen zijn opnieuw opgetrokken en voorzien van kanonnen;
- de Maaspoort, deze is van origine middeleeuws en is versterkt in 1521-1522. De poort is voorzien van een tongewelf. Vanuit de ramen boven de poort (aan de stadszijde) werd van 1729 tot 1783 het winnende lot van de Ravensteinse loterij bekendgemaakt. De opbrengst van de loterij was bestemd voor de bouw van de St. Luciakerk en later voor tal van andere zaken;

*Het monumentale raadhuis van Ravenstein.
Foto: Bert Visser*

- het huis met de trapgevel aan de Nieuwstraat. Dit pand uit 1450 was vroeger een brouwerij, nog te herkennen aan het luik van de kelder. Op de gevel van het huis bevindt zich een opvallend kruis. Daarover gaat het verhaal dat dit met opzet is aangebracht bij het opknappen van het huis. Op die manier lieten de toenmalige bewoonsters blijken, dat hun religieuze overtuiging ook aan hun woonhuis te zien moest zijn;
- leerlooierijhuisje met stadstuin aan de Walstraat. Pal tegen de vroegere stadsgracht van Ravenstein staat een voormalige leerlooierij. Het gebouw dateert uit 1885 en heeft slechts negen jaar als leerlooierij dienst gedaan. Daarna werd het een tuinhuisje van diverse families uit Ravenstein. Deze functie behield het gebouwtje tot een jaar of tien geleden. In 2007-2008 is het huisje gerestaureerd. Er is een museum in gevestigd dat gewijd is aan de leerindustrie in Ravenstein. De omliggende tuin is ingericht als de vroegere stadstuin, hier zijn een aantal machines geplaatst die werden gebruikt in de leerindustrie;
- tot slot kon de Garnizoenskerk met interieur uit de 17e eeuw bekeken worden.

Hierna reed de bus over de Maasdijk via Neerlangel, Demen (met kerk ontworpen door de beroemde Kuijpers) en Dieden (met de Laurentiuskerk uit de 11e-12e eeuw, met de robuuste toren) naar Megen, waar met de pont de Maas werd overgestoken naar Appeltern. Via de Gelderse kant van de Maas reden we naar het pittoreske stadje Batenburg. Hier werd in uitbaterij 'De Viersprong' de koffietafel gebruikt. Na de lunch kon met een gidsje 'Wandelen in Batenburg' het stadje verkend worden. De koster van de St. Victorkerk vertelde e.e.a. over de geschiedenis van het gebouw, de Joodse onderduikers en over het interieur. De vele rouwborden ter nagedachtenis aan leden van de families Bronkhorst-Batenburg waren wel heel bijzonder. De kerk wordt nog gebruikt voor diensten van de hervormde gemeente van Batenburg. Slot Batenburg vindt zijn oorsprong in de middeleeuwen en werd bewoond door de heren van Batenburg. Volgens beschrijvingen uit de 17e eeuw was het het mooiste kasteel van Gelderland. Ten tijde van de Franse overheersing vervalt het kasteel tot een ruïne. Deze is nu eigendom van Stichting Geldersche Kasteelen, die er voor waakt dat de ruïne niet tot nog verder verval geraakt.

De laatste stop was in Doorwerth waar een rondleiding door het schitterende 'Kasteel Doorwerth' werd gegeven. Het kasteel is gelegen in de noordelijke uiterwaarden van de Rijn, tegen de beboste heuvels van de Veluwezoom. 'Kasteel Doorwerth' is bekend vanwege zijn opmerkelijke bouw- en restauratiegeschiedenis. In de loop der eeuwen hebben diverse families het complex

uitgebreid tot zijn huidige vorm. Het kasteel is na verwoesting in de Tweede Wereldoorlog (wederom) uit zijn as herrezen. In het kasteel bevindt zich tevens het Museum voor Natuur- en Wildbeheer met o.a. geschiedenis van de bosbouw in Nederland. Een aantal vertrekken in het kasteel is historisch ingericht: hier konden we de vroegere sfeer letterlijk ruiken, zien en horen.

*Het hele Marke-gezelschap op de slotbrug van Kasteel Doorwerth.
Foto: Bert Visser.*

Na het bezoek kregen we nog een consumptie met een warm hapje en vertrokken we richting Beekbergen.

Namens alle deelnemers met name dank aan Joop voor de perfecte organisatie!

Clara Uenk-Dirksen

Drieluik

In onze laatste Algemene Ledenvergadering sprak ik als Uw voorzitter woorden van lof en dank tot onze aftredende secretaris, Mevrouw Clara Uenk, die mij vervolgens toestemming gaf deze woorden kracht bij te zetten met een ferme, maar wel decent uitgevoerde zoen.

In ons vorige Marke-nummer stond Clara zelf nog bij haar aftreden stil, niet alleen voor het uiten van een eigen dankbetuiging, maar onder meer ook om te benadrukken hoezeer de helaas nog vacante functie van Marke-secretaris, naar haar ervaring, geschikt is om het leven te verrijken van iemand met belangstelling voor historie.

In dit Marke-nummer voeg ik daaraan graag een derde paneel toe door enkele aspecten van de vorige panelen gezamenlijk nader te belichten.

Waard om opnieuw te memoreren is in dit verband, dat voor Clara zowel het lidmaatschap van 'De Marke' als haar benoeming tot secretaris in het bestuur in 2003 zijn voortgevloeid uit de reactie van haar echtgenoot, toen deze werd benaderd voor opvolging van de na ruim 17 jaar afscheid nemende secretaris, Rein de Vries.

Nu de opvolger van Clara zich nog niet heeft aangediend, moge deze voorgeschiedenis voor alle Marke-leden een aansporing zijn om creatief mee te denken en het bestuur op zijn zoektocht zo veel mogelijk behulpzaam te zijn, bij voorbeeld ook door eigen verkenning en / of ongevraagde suggesties..

Het is goed daarbij te weten dat voorgaande Marke-secretarissen in hun functie veel voldoening vonden en dat een deel van de werkzaamheden inmiddels naar de portefeuille van andere bestuursleden is overgeheveld, waardoor het aan de secretarisfunctie verbonden tijdsbeslag voor de meeste Marke-leden en hun kennissen geen bezwaar zou behoeven te zijn.

Als een bezwaar van andere aard zou evenmin op zijn plaats zijn het gevoel niet te passen bij het door Clara Uenk zo overtuigend neergezette voorbeeld.. Van belang is hier allereerst dat die onredelijke eis natuurlijk niet geldt en dat mensen zich doorgaans pas volledig en dan vaak verrassend mooi ontplooiën wanneer zij daartoe de ruimte krijgen. Daarnaast valt te bedenken dat er vele wegen naar Rome leiden, dat andere tijden gepaard plegen te gaan met andere mores en dat elk vogeltje zingt zoals het gebekt is, gezegdes waarvan de waarde ook voor en tijdens het Marke-secretariaat wel is gebleken.

Vanwege het voorgaande en de omstandigheid dat Clara, bescheiden als zij is, nadrukkelijk te kennen gaf geen prijs te stellen op meer dan een ingetogen afscheid, weersta ik de verleiding nu een opsomming te laten volgen van haar vele deugden, vaardigheden en prettige eigenschappen en beperk ik mij dus tot de al eerder uitgesproken vaststelling, dat haar hulde en veel dank toekomt voor de voortreffelijke wijze waarop zij 'De Marke' bestuurlijk en anderszins heeft gediend.

Namens alle leden van 'De Marke' en in het bijzonder de oud-collegae van het bestuur besluit ik met de dubbele wens, dat het Clara en haar echtgenoot goed moge gaan en dat wij beiden nog heel vaak zullen mogen begroeten bij onze lezingen, excursies en andere activiteiten, waaronder wellicht ook nog eens bij het Groot Brummens Dictee (de spelling van dit laatste woord zocht ik veiligheidshalve nog even na).

De enige keer dat 'De Marke' als vereniging aan dit evenement deelnam, ligt immers al weer enkele jaren achter ons, maar belangrijker is dat Clara toen de volgende dag met foto en al de voorpagina van de lokale krant bereikte als stralend boegbeeld van onze driekoppige afvaardiging en winnaar van de teamprijs.

Voor de buitenwereld representeerde zij daarmee hetgeen zij voor de leden al lang was en is gebleven: het vriendelijke gezicht van onze (overigens ook door vriendelijkheid gekenmerkte) vereniging.

H.W. van Harreveld

Het Leusveld

Het is dit jaar precies honderd jaar geleden dat aan de Rhienderensestraat in Hall in opdracht van de heer C.A.W. Nairac, van beroep gemeentesecretaris en zoon van de Barneveldse burgemeester, mr. C. A. Nairac (naamgever aan het gelijknamig museum te Barneveld) een jachtslot werd gebouwd, dat 'Het Leusveld' werd genoemd. Hij bewoonde het zelf niet, maar gebruikte het als onderkomen voor zijn (jagende) gasten.

'Het Leusveld' kwam nabij de plaats van een oude boerderij met dezelfde naam.

De kadastrale atlas van 1832 van de gemeente Brummen vermeldt als eigenaar van (boerderij) 'het Leusveld' te Brummen de heer Jan Jacob van Voorst, Predikant te Amsterdam. Deze verkocht de boerderij aan jhr. mr. J.W.C. van Vrijberghe van Westerschouwen, advocaat te Amsterdam, die 'Het Leusveld' in 1876 verkoopt aan dr. J.W.C. Goethart, die de boerderij in 1904 overdeed aan Nairac, samen met boerderij 'Smalhorst'. Op dat moment bezat het 'landgoed' met boerderijen een oppervlakte van bijna 65 ha.

Nairac laat in 1911 op het terrein het jachthuis met koetshuis bouwen onder opzicht van de Apeldoornse architect J.A. Heuvelink en de boerderij wordt afgebroken. In het bordes zijn de wapens van Nairac en de verwante familie Van Borssele nog te vinden (Nairac's moeder was Zeeuwse en een Van Borssele).

Het jachtslot heeft een mengeling van Art Nouveau en Neo-Renaissance-kenmerken. Zowel de binnen- als buitenzijde zijn rijk gedecoreerd met natuursteen, siermetselwerk en geornamenteerd hout, zoals op de ansichtkaart hiernaast te zien is.

De naam leusveld zou zijn afgeleid van de naam leus, die gekoppeld is aan een bepaalde rietsoort. Een leusveld zou dan een soort rietveld zijn geweest. Of dat overeenkomt met de locatie, die eerder een hoogte in het landschap genoemd mag worden dan een (lager gelegen) riet- of moerasgebied? Wie het wel weet, mag het zeggen! In ieder geval is het jachtslot met deze naam de geschiedenis in gegaan.

Het jachtslot en de uitgestrekte terreinen er omheen komen in 1921 in handen van de bosbouwer G.E. Beker, wiens familie er woont tot 1962.

In 1965 wordt het landgoed door bemiddeling van Baron Van der Feltz aangekocht door de levensverzekeringmaatschappij RVS uit Rotterdam.

Het Leusveld in 1965, net na de verkoop.

Het gehele landgoed wordt in 1970 met overheidssteun gekocht door de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. Het in verval geraakte huis gaat nu betere tijden tegemoet. Het dan ruim 150 ha grote landgoed is al gedeeltelijk natuurreservaat waar o.a. reeën en haviken verblijven. Een terrein met ongekend rijke fauna en flora!

Het jachtslot zelf wordt in 1973 verpacht aan de kunstschilder Henk Peeters, die het in oude luister heeft gerestaureerd en in zekere zin ook voor sloop heeft behoed. Mede ten behoeve van alle buurtbewoners en passanten draait hij eens per 6 dagen de oude klok op, zodat het Leusveld ook in dat opzicht bij de tijd blijft.

Het statige voorkomen van het weliswaar nog niet eens zo oude jachtslot heeft er toe bijgedragen dat er vaak gerept wordt van 'Het Kasteeltje'.

Internetinformatie geeft aan dat het 'landgoed' door gestadige aankoop inmiddels bijna 200 ha groot is.

De site van Natuurmonumenten geeft enige informatie over de huidige betekenis van het landgoed.

"Een sfeervolle omgeving even ten zuiden van Hall, met bos, akkers en weiland. Verken de fraaie lanen van het parkbos met oude bomen en rodo-dendron.

Landgoed Leusveld ligt op een zandrug tussen de Rhienderse- en de Oekense Beek. In de zomer ontdekt u in de graslanden gevlekte orchis, en in de bossen

groeien bosanemoon en muskuskruid. In het bos leven uilen en drie soorten spechten. Das, ree, boommarter, bunzing en verschillende soorten vleermuizen zijn de belangrijkste zoogdieren op landgoed Leusveld. Ook kamsalamander, hazelworm en ringslang komen voor.

Om verdroging tegen te gaan houden we kalkrijk kwelwater zo lang mogelijk vast. Hierdoor blijven bijzondere planten voor het gebied behouden. Ook herstellen we amfibieënpoelen en leggen nieuwe aan. Voor de kleine ijsvogelvinder en andere vlindersoorten is een vlindercorridor aangelegd zodat ze zich beter kunnen verplaatsen. In augustus 2010 is er een Keizersmantel gezien op landgoed Leusveld. Deze zeldzame bosvlinder was sinds 1980 als standvlinder verdwenen uit Nederland. Er werden nadien jarenlang alleen nog 'zwervers' vanuit het buitenland gezien." Aldus Natuurmonumenten.

Honderd jaar na de bouw met een duidelijk beoogde functie is er een situatie ontstaan, die misschien wel volkomen haaks staat op de opvattingen van Nairac: jacht is uit den boze en er wordt natuurbescherming in de breedste zin van het woord gepleegd.

Bronnen:

- eigen notities uit de loop der jaren en eigen afbeeldingen
- internetsites Gemeente Brummen, Natuurmonumenten en Gastenverblijf 'Het Leusveld'.

Willem Reusink

Werkgroep Canon van Brummen

In ons maartnummer werd door het bestuur een oproep gedaan om tot de vorming van een werkgroep te komen die zich zou gaan bezighouden met het maken van een Canon van de Gemeente Brummen.

Daarvoor hebben zich in eerste instantie vijf mensen gemeld of zijn daarvoor benaderd. Intussen bestaat de werkgroep uit 4 personen, te weten: Henk van Harreveld, Marianne van Zadelhoff, Jan Coenraads en ondergetekende. Door gezondheidsproblemen moest Piet Willemsens helaas afhaken.

Toch heeft hij totnogtoe de grootste inbreng gehad in de plannen van de werkgroep, doordat hij vier jaar geleden reeds een aanzet gaf tot een canon van Brummen ('De Marke' oktober 2007). Op die aanzet en de door Marianne van Zadelhoff gemaakte canon van Eerbeek borduurt de werkgroep verder en zal in de komende tijd een aantal vensters samenstellen.

De werkgroep is nu twee maal bijeen geweest en plant maandelijkse sessies. In de tussenliggende tijd houden de afzonderlijke werkgroepleden zich bezig met concepten voor de uiteindelijke vensters die de Canon van de Gemeente Brummen gaan vormen. Hoeveel er dat uiteindelijk gaan worden en hoe lang we er over gaan doen staat nu nog niet vast, maar in ieder geval houden we onze 'Marke'-lezers op de hoogte van de vorderingen.

Momenteel zijn we nog voornamelijk bezig met inventarisatie: het zoeken van onderwerpen, het zoeken van bronnen, het zoeken van illustratiemateriaal en het bepalen van vorm en inhoud.

Willem Reusink

Het zou kunnen dat één van de vensters over vervoer/transport gaat.

De Volmolen van Eerbeek

Onlangs kwam ik in contact met de heer H. Akkermans. Hij is textielingenieur en geïnteresseerd in de geschiedenis die met zijn vak te maken heeft. Op het ogenblik is hij een boek aan het schrijven over alle (ook voormalige) **Volmolens van West Europa**. Een enorme klus.

Hij kwam bij onze vereniging terecht om de volgende reden. Hij vroeg wat 'De Marke' afweet van de volmolen die ooit in Eerbeek heeft gestaan. Daarop kon ik hem onderstaand beknopte antwoord geven. Waarschijnlijk zijn er onder onze leden personen die er veel meer van af weten

Eerbeek - Volmolenweg ± 1950

Eerbeek kent de Volmolenweg. Dat duidt er op dat zich daar ooit een molen bevond. En dat was ook het geval. Deze molen behorend tot het 'Oude Klooster' werd in 18^e eeuw gelegd door Baron Joseph Maurits van Lamsweerde, (geboren 15 januari 1679 – overleden 30 oktober 1734) op de plek waar nu Mayr-Melnhof Karton is gevestigd. Van Lamsweerde was in die tijd eigenaar en bewoner van het Huis te Eerbeek.

Bij een volmolen denken we aan het produceren van wollen lakense stof, maar deze molen was een zogenaamde **leermolen**. De molen is niet lang in bedrijf geweest en dat was maar goed ook, want de stank die werd verspreid, was niet te harden.

Vroeger waren er in deze streek veel heidevelden, waarop men schapen hield. In de eerste plaats voor de mest die in de potstallen werd verzameld. Daarmee werd de arme zandgrond een beetje vruchtbaarder gemaakt, zodat er gewassen op wilden groeien.

Mooi meegenomen was, dat de schapen ook wol en huiden leverden. De wol was van slechte kwaliteit en niet geschikt om te 'vullen' (verviltten) voor laken. Maar de huiden konden goed bewerkt worden.

De vellen werden gelooid met dierlijk vet of vistraan. De huiden werden met de nerfzijde naar boven op een tafel uitgespreid en met traan of olie bestreken; daarna opgerold, onder de volhamers gebracht die aangedreven werden middels een waterrad in de Eerbeekse beek.

Er werd minstens 3 uur gevold. Dit geheel werd herhaald totdat de huiden voldoende vet hadden opgenomen. Door de vellen herhaaldelijk uit te hangen verloren ze langzaam hun water in de poriën, waaruit het water verdampte en daarin werd het vet opgenomen. De huiden bleven zolang aan de lucht blootgesteld totdat het oppervlak droog was.

Na deze behandeling was het leer soepel en sterk. Het werd gebruikt voor broeken, buidels, bretels, beenbeschermers en vesten.

Voor de goede orde; als men spreekt over de Volmolenweg, dient de klemtoon gelegd te worden op: **Vòl**.

Bronnen:

- eigen aantekeningen
- 'Molinologie', tijdschrift voor molenstudie

Marianne van Zadelhoff

De beste bakker van Leuvenheim

Willem Bierhof was - geheel volgens zijn eigen woorden - de beste bakker van Leuvenheim. Hij was geboren in januari 1915 en nam na de tweede wereldoorlog de bakkerij van Ledeboer in Leuvenheim over. Hij trouwde in 1944 met Marie Gosselink en ze kregen een dochter Gerrie (Gerdina Geertruida *1945).

© Foto Brouwer - Brummen

Kort na mijn vijftiende verjaardag kwam ik op 'sollicitatiebezoek' bij Willem Bierhof. Ik zou de opvolger worden van Henk Hijink, die mij in één middag de geheimen van het brood bezorgen per transportfiets leerde. Op dat moment was Cor Nooteboom de knecht in vaste dienst (zes dagen per week) en verdiende Freek Vreven elke zaterdag ook een rijksdaalder met hetzelfde werk als ik. Verder werkte mijn tante Leida (Zus) Leether er 's zaterdags in de winkel en aan het eind van de middag maakte zij met Marie de bakkerij schoon.

De oven werd nog ouderwets met schansen (bijeengebonden takkenbossen) gestookt. Oude lappen en oude kranten werden met petroleum besprenkeld en samen met het aanmaakhout al brandend onder de schansen geschoven. De schansen lagen buiten op de houtmijt en werden enkele dagen voor gebruik op de deel gelegd. In die hoek van de deel stikte het soms dan ook van de muisen. Overal op de deel stonden (lege en gevulde) muizenvallen. Die stonden ook in de bakkerij rondom de meelzakken en naast de oven. Als de oven eenmaal goed brandde, werden er briketten in het vuur gegooid voor een gelijkmatig verwarmend vuur. Het tijdig bijvullen met schansen en briketten was een vereiste en zeker geen onbelangrijk werk, want ik was al enkele maanden in dienst bij de beste bakker, voordat ik zoiets ook mocht doen.

Omdat ik in het begin zaterdagmorgens nog naar school moest, begon mijn werkdag om half twee en was ik 's avonds rond zes uur klaar. Zo tussen half zes en zes uur werd er in de gezellige keuken van Marie koffie gedronken en vond de uitbetaling van de - o, zo belangrijke - rijksdaalder plaats.

De belevenissen van die week en de 'broodomzet' werden doorgenomen en er werden moppen getapt of Marie vertelde verhalen over het Leuvenheim van voor en tijdens de oorlog. Ze had een geweldig geheugen voor allerlei gebeur-

tenissen en kon zeer gedetailleerd en smeugig vertellen. We zaten dan vaak met zijn zevenen in de keuken: Willem, Marie, Gerrie, Cor, Freek, Leida en ik. Soms kwam Theo er nog even bijzitten. Hij was Leida's man en haalde haar vaak zaterdagavonds van haar werk. Op drukke dagen, zoals met de Pasen, Sinterklaas, Kerstmis en Oudjaarsdag was er wel eens extra hulp. Bij voorbeeld Jan Pasman, die dan de speciale bezorgingen deed (extra krentenbrood of koek en gebak).

In het begin bestond mijn werk uit het per transportfiets bezorgen van diverse broodsoorten. Mijn klantenkring begon aan de Arnhemsestraat richting Dieren. Daarna de Metelerkampweg, de Eendrachtweg, Spankerenseweg en Hoofdstraat. Het waren niet zo veel straten, maar bij de Arnhemsestraat hoorden ook de boerderijen van Breukink (Achterste Kraaiennest) en Blom (Nooitgedacht). Al met al fietste je met de gevulde mand voor op de transportfiets een paar uur door Leuvenheim.

Eendrachtweg ca 1963

Metelerkampweg ca 1963 met de nog onbewaakte overweg

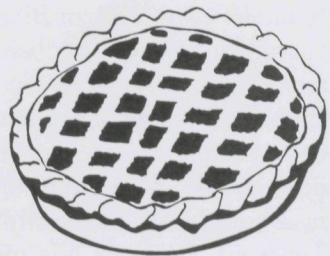
Je kon het werk eigenlijk in tweeëneenhalf uur wel af, maar bleef ook wel eens ergens een praatje maken. Zo hoorde je nog eens wat nieuwtjes. En er werd van jou ook verwacht dat je wat nieuws te vertellen had.

Willem Bierhof was een gezellige kerel om mee te werken. Tenminste, zo lang alles volgens plan en goed verliep. Ging er wat niet naar wens in de bakkerij, dan werd de Nederlandse taal nog wel eens geweld aangedaan, want Willem Bierhof was bovengemiddeld bedreven in het gebruik van woorden die gewoonlijk in stripverhalen met sterretjes en uitroeptekens worden weergegeven.

Hij kon enorm tekeer gaan als er b.v. weer eens een aantal broden te lang in de oven had gestaan en deze zwart geblakerd met de schieter uit de oven werden verlost. Of als er aan het eind van de middag bij het gebak maken iets misging. Dan schold hij zichzelf uit, vervloekte het bakkersvak en meerdere keren moest Marie ingrijpen en hem tot bedaren brengen. Een poosje later werd dan het (mislukte) werk weer hervat en kon je samenwerken alsof er niets was gebeurd.

Een voorval dat Willem Bierhof tot grote razernij bracht deed zich voor op de middag voor Kerst. Het was in het begin van de jaren '60. Vanwege de drukte was Jan Pasman ingeschakeld als extra bezorger. Jan en Willem waren goede vrienden en Jan's hulp was een vanzelfsprekende vriendendienst.

Om een uur of vijf waren we klaar met het maken van de gebakjes. Alles mooi opgespoten met room en versierd met chocoladeblaadjes, groene gesuikerde hultstakjes, geconfijte kersjes. Alles wat het gebak nog feestelijker kon maken werd tevoorschijn getoverd. De dozen werden klaargezet en ingepakt. Briefje er aan met de naam van degene die al dit lekkers had besteld en Jan werd

vriendelijk verzocht de bestellingen bij de wachtende klanten af te gaan leveren. Die overigens wel wisten en gewend waren dat gebak altijd aan het eind van de bezorgdag - zo tussen vijf en zeven uur - werd afgeleverd.

Met zoveel dozen en zoveel te bezoeken adressen betekende dat voor Jan dat hij wel een keer of drie, vier moest fietsen. En het was nogal koud die dag. Dus dacht Jan slim te zijn. Er werden drie routes uitgestippeld en de dozen werden voorzichtig op elkaar gestapeld en zo ging Jan - met één hand aan het stuur en op de andere drie gevulde kartonnen gebaksdozen - op weg. Het ging allemaal prachtig: geen betere klanten dan tevreden klanten!

Bij de laatste tocht ging het echter mis: er was een doos teveel. Vier dozen op elkaar, dat kon haast niet. Was te riskant. Dus werd de vierde doos op zijn kant in de fietstas gezet. Paste precies!

En weer ging Jan op weg. Drie dozen werden afgeleverd en op het vierde adres kwam de verrassing. Op het moment dat Jan de doos uit zijn fietstas probeerde te wurmen, wist hij al wat er mis was gegaan! Er werd niet meer aangeklopt en Jan ging met wat zwaarder gemoed dan voorheen terug naar de bakkerij. Daar was het schoonmaken al in een eindstadium, toen Jan enigszins beteuterd de bakkerij binnenstapte. De gebaksdoos werd op de werkbank gezet, voorzichtig opengemaakt en! Vermoedelijk hebben ze tot ver over de landsgrenzen Willem Bierhof's reactie kunnen horen.

Willem zonderde zich af op de deel, maar was in de bakkerij nog duidelijk hoorbaar in zijn oefeningen de nederlandse taal met enige termen te verrijken. Na een kleine tien minuten kwam hij terug, zette zonder woorden de spullen klaar en begon beslag te maken voor het cakedeeg. Wij gingen koffie drinken bij Marie in de keuken. Er was een bedrukte sfeer. Maar langzamerhand werden er toch voorzichtig weer wat opmerkingen gemaakt. Vooral naar Jan toe, die – zoals dat in zo'n situatie hoort – ook weer wat zenuwachtig begon te lachen als de bekende boer met kiespijn. 'Wie de scha heeft, heeft de schande ook', is een oud gezegde en wie kan dat beter weten dan Jan? Hij heeft het nog heel lang moeten horen. En bijna vijftig jaar na dato wordt hij er nog weer mee geconfronteerd.

Inmiddels was Willem Bierhof in de bakkerij al een eind op weg met het vervaardigen van nieuw gebak. Cor en ik boden onze hulp aan en met zijn drieën werd in korte tijd weer een gebaksdoos gevuld met vers en goed ogend gebak. En al naar het werk vorderde, werden er weer opmerkingen gemaakt en werd de 'stommitieit' van Jan gerelativeerd. Om kwart voor acht ging ik met de doos gebak op weg om het lekkers af te leveren en ging daarna direct door naar huis, waar ik natuurlijk wel wat kon vertellen.

Jan werd 's avonds nog meerder keren geplaagd met zijn bezorgtechniek en nog jarenlang werd zijn blunder aangehaald, als we zaterdags aan het eind van de middag gezellig bij Marie aan de koffie zaten.

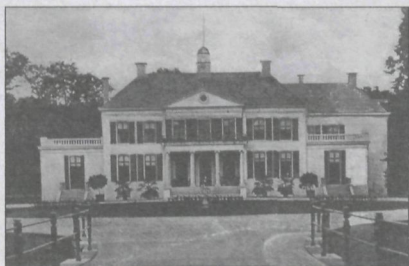
Willem Reusink

Wandelingen

Mocht u nog willen wandelen deze herfst, dan moet u maar eens even kijken wat uw voorouders zo'n negentig jaar geleden als advies voor een wandeling kregen.

De Geldersche Tramwegen (GTW) gaven rond 1920 een alleraardigst klein boekje (8,2 x 13,5 cm) uit met wandeltips in het natuurschoon van de Gelderse Achterhoek en de Velluwezoom. Het was wel gewenst dat te doen vanaf het station der Geldersche Tramwegen, dat gelegen was in Arnhem naast Musis Sacrum. Diezelfde GTW bracht u in een uur met de bus van Arnhem naar Brummen (halte Marktpllein).

Engelenburg.

Het dorp Brummen is rijk aan natuurschoon. Vanaf het Marktpllein, * waar de autobushalte is, heeft men op 1 K.M. afstand het buitengoed Engelenburg, waar men korte en lange wandelingen kan maken door het bosch met vele waterpartijen.

Men kan wandelen van de bushalte langs de Herv. Kerk naar het IJsselveer. (1.5 K.M.)

Een andere wandeling is, door de laan van Engelenburg-Hammeler, voor langs Den Bosch, Leuvenheimschestr. bushalte Leuvenheim. (3.5 K.M.)

Ook kan men gaan: Laan van Engelenburg, het voetpad, door het Lensveld, Hallsche voetpad naar Hall met het beroemde oude kerkje. (4 K.M.)

Duur rit Arnhem—Brummen 1 uur.

In Brummen aangekomen kon men kiezen: een wandeling van anderhalf uur naar het IJsselveer; een wandeling van een uur naar het landgoed Engelenburg; een wandeling van 3,5 km via de Engelenburg en het Hammeler naar landgoed Den Bosch en weer instappen bij de halte Leuvenheim; of een wandeling van 4 km langs de Engelenburg en "via het 'Hallsche voetpad' door het Lensveld (wat natuurlijk 't Leusveld moet zijn) naar Hall met het beroemde oude kerkje."

U zou zo'n wandeling dit jaar zo maar weer eens kunnen doen.

Willem Reusink

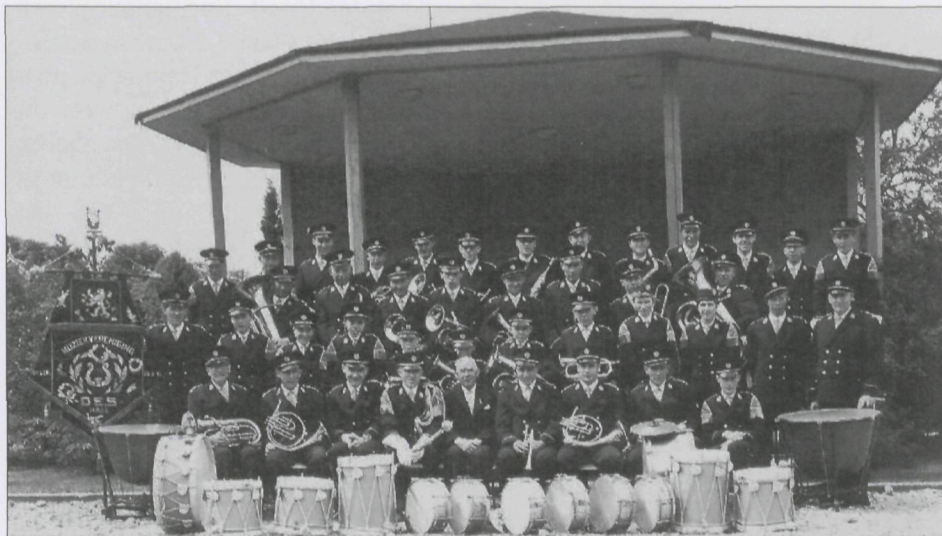
Lezingen van 'De Marke'

Op **woensdag 5 oktober** houden Berthus en Ini Maassen een lezing over de ontstaansgeschiedenis van Kroondomein Het Loo, in de periode 1900-1960. Prins Hendrik speelt daarin een belangrijke rol, maar er wordt vooral aandacht besteed aan ontginning, bebossing, jacht en de situatie in de tweede wereldoorlog. Daarbij volgen ze zoveel mogelijk hun zojuist verschenen boek "Groen door Oranje". De lezing wordt gehouden in het Jeugdhuis in Loenen.

Op **woensdag 30 november** komt de heer Gerrit Hazewinkel uit Eibergen naar Concordia in Brummen met een lezing over de gebruiken rond de midwinterhoorn. Het maken van de instrumenten wordt ook uitgelegd. Afhankelijk van het weer, zal na afloop van de lezing, buiten op de parkeerplaats, het melancholieke geluid van een midwinterhoorn te horen zijn.

De lezingen beginnen om 20.00 uur en zijn toegankelijk voor leden en belangstellenden.

Naar aanleiding van het artikel over muziektenten in de Gemeente Brummen stuurde Gerrit van de Spreng nog een prachtig plaatje van de Hallse muziek-tent met muziekvereniging D.E.S. in vol ornaat. De foto is mogelijk gemaakt bij het 25-jarig bestaan van de vereniging.

Museum Wacht

"Alle specialismen onder één dak"

Restauratie

van alle voorkomende materialen en objecten

Calamiteiten

calamiteitenservice en maken van calamiteitenplannen

Transport

van museale objecten (Nationaal en Internationaal)

Reiniging en desinfectie

van collecties of objecten

Opslag

geklimatiseerd en beveiligd

Advies

mbt. brandbeveiliging en veiligheid

www.museumwacht.nl

café-restaurant - "Concordia" - zalencentrum

Brummen - Engelenburgerlaan 1

☎ 0575 - 561362

Lian Brandsma
Uitvaartzorg

Voor een uitvaart met zorg

in Loenen, Eerbeek, Dieren e.o.

tel. 06 23 00 95 51

www.lianbrandsmauitvaartzorg.nl

